

Miről írt a nemzetközi sajtó?

A LAP-, LEMEZIPARI TERMÉKEK KILÁTÁSAI A NYOLCVANAS ÉVEKBEN

Ez a tárgy az IHM 80., 24. száma egyik áttekintésének. A termékcsoportot érintő termelés teljes volumene világszinten mintegy 100 millió m³. Ebből 41 millió m³ rétegeltlemez és bútortalap, 38 millió m³ forgácslap és kereken 18 millió m³ farostlemez. Ezzel szemben a világon 550 millió m³ fűrészárut termelnek. A lap-lemez termékek aránya tehát még mindig 1 : 5.

A rétegeltlemez-termelés aránya a termékcsoporton belül a 15 évvel ezelőtti 50-ről 40 százalékra esett vissza. Észak-Amerika és Kanada adja a világ termelésének 50, Japán 20 és Ázsia fejlődő államai mintegy 12 százalékát. 1981-ben az USA-ban további 11 rétegeltlemez-üzemet terveznek létesíteni. A termelés Európában változatlan marad. Azt egyre jobban nyomja majd a Délkelet- és Kelet-Ázsiából, a Kanadából és az USA-ból származó import. Az európai termelésnek ennek ellenére lehetnek kilátásai egyes különleges felhasználási területekre kifejlesztett céltermékek (tűzálló felszín, szendvicelemek, újszerű középírással ellátott, kombinált lemezek) révén.

A farostlemez termelése még mindig közel feleakkora, mint a rétegelt lemezé. A termelés nő a Szovjetunióban és Kelet-Európában, Észak-Amerika stagnál, egyre nyugat-európai államokban visszaesik. A fejlődő államokból nagy áremelkedésekről adnak hírt, különösen Dél-Amerikából, ahol ez eléri az évi 10 százalékot. A fogyasztás Európában várhatóan változatlan marad. Előreláthatólag — különösképpen Európában — újabb felhasználási területek nyílnak meg az építő- (homlokzatborítás, szendvicelemek) és a csomagolóiparban (gyümölcsládák, összehajtható dobozok stb.).

Forgácslapból közel annyit termelnek, mint a rétegeltlemez és a bútortalap együtt. A termelés alig nő. Csaknem 95 százaléka az ipari államokból származik, a teljes termelés fele (kereken 19 millió m³) Nyugat-Európából. A fogyasztás mérsékelten emelkedik. Alapvető változást a technológiában nem várnak, mivel a formaldehid-szegény eljárás és a vízálló ragasztás széleskörűen terjed. Nem megoldott a gazdaságos és hatékony tűzvédelem; a nyersanyag-összetételt illetően egyre jobban figyelembe veszik a fogyasztó sajtós igényeit (felületkezelés, bútortalapok, választófalak, rakodólap). A vékony forgácslap piaca a szakértők szerint már nem nő tovább. Felhasználásával elsősorban alsóbbrendű célokra számolnak, ahol a felszín és a lap széle nem játszanak szerepet. A forgácslap egyébként még tartogat lehetőségeket. Finn kísérletek szerint pl. olyan válaszfalak is szerkeszthetők belőle, amelyek elérik az F 30 és az 55 Db értékeket. Előrehaladást értek el zsaluzóanyag téren is. A forgácslap termelésekor egyre inkább a gazdaságosságot kell szem előtt tartani.

A félkemény farostlemez (MDF) fogyasztását illetően fellendülést várnak. A termék az USA-ban először rohamosan elterjedt, most stagnál. Európában a felhasználás 1979-ben kereken 85 000 m³ volt. A szakértők Európában csupán évi 100 000 m³ kapacitásnövekedéssel és ezzel természetesen túlkínálattal is számolnak. Az MDF-lemezek előnyei (utókezelés céljára optimális felület, rendkívül kemény él, jó műszaki mutatók és nagyfokú munkálhatóság) különösen az építőiparban (ajtó, ablak- és ajtótok), valamint a bútorgyártásban (székléc, díszítőelemek, kárpitozottbútor-váz) nyitottak új piacot. „Újfajta fa” — mondják, amelynek segítségével csökkenthető lehet a tömörfa-felhasználás, de szó sincs arról, hogy ezzel a meglévő lap-lemez termékeknek konkurens terméket állítanának elő.

Az Észak-Amerikában nagyon elterjedt „wafelboard”-ot illetően (1 millió m³) Észak-Európában alig várnak sokat. Felhasználásának főbb területei (előregyártott házak, lakókocsik stb.) itt sokkal kisebb jelentőségűek és a termék bútorgyártás céljára alig alkalmas.

Nagyobbak a lehetőségei az OSB-lemezeknek, amelyekben a viszonylag nagy célforgács és a fadarabok egy irányban vannak elrendezve. Ez megjavítja a fizikai tulajdonságokat, annyira, hogy némelyike eléri a tömör faét. Ezek a forgácslapok mindénél előtti középírással vagy takart szerkezetek céljára alkalmasak. Feldarabolt

OSB-lemezekből lécz, szegletes faáru és tokosztó is készíthető. Mindez azt jelenti, hogy a lap-, lemezipar olyan területekre is be akar hatolni, ahol eddig tömör fát vagy nem fa termékeket használtak.

Változatlanul kedvező a *tömör fa* és a *valódi furnér* trendje. A fogyasztó a hagyományos és a természetes anyagokat részesíti előnyben. Valódi furnérral borított forgácslap legalább 40 százalékkal drágább, mint a legjobb műanyaggal borított termék. A szakértők szerint a fogyasztók a természetes anyagokat részesítik ugyan előnyben, de a jó utánzatot is elfogadják. — A valódi furnérok felhasználása a lap-, lemeziparban csökken — 1990-ig évi 1–2 százalékkal. A valódi furnér aránya a dekoratív felületek jelenlegi 25–33 százalékaról a nyolcvanas évek végére 15–23 százalékra csökken.

(Ref.: Szőnyi L.)

A *'Blanc du Poitou'* nyárról tudhatunk meg hasznos információkat a *Revue Forestière Française* 1980. 1. számában közölt, a franciaországi Poitevin-lápvidéket ismertető tanulmányból (G. Condat: Les peupliers du Marais Poitevin). Olyan nyárfajtáról van itt szó, amelyet az Országos Mezőgazdasági Fajta-minősítő Tanács a közelmúltban engedélyezett magyarországi köztermesztésre, és amelyet alkalmasnak ítélnék a korai nyár felváltására.

A Poitevin-lápvidéken a XVII. században elkezdett csatornázások nyomán szabályozott — nyáron 30–70 cm mélységű — talajvízszint alakult ki. A természeti adottságok sajátos gazdálkodási forma kialakulásához vezettek: jellemzőek a kisparaszti legelőparcellák; ezeket és a csatornákat kiváló növekedésű nyárfasorok, -sávok szegélyezik; a kissé hátsóbb kiemelkedéseken konyhakerti kultúrák helyezkednek el. A legelők és a nyárák e sajátos együttesének alapvető jelentősége van a vidék gazdasági egyensúlyának a fenntartásában: azokban az években, amelyekben a legelőgazdálkodás jövedelmezősége elmarad, a parasztnak a nyárfa kitermelésével ellensúlyozzák azt. Mintegy 12–15 ezer hektáron ma Franciaország legszebb nyáras vidéke található itt.

A korábbi századokban a nyárfásokat a jegenyenyár és egy helyi feketenyár alkotta; ez a választék a XIX. század elején az amerikai Virginiából behozott nyárrakkal bővült. A XIX. század második felében rohamosan kezdett elterjedni a *'Blanc du Poitou'* nyár, amelynek az első pontos leírása 1895-ből való. A származása ismeretlen. Egyik feltételezés szerint rügymutáció eredménye, mások szerint spontán hibrid, amelynek a szülői a Virginiából behozott nyár és valamely helyi, régtől fogva itt tenyésző, nőivarú feketenyár. A *'Blanc du Poitou'* nyár jellemző tulajdonságai: a törzs alsó, rövid részén enyhe síkgörbeség (hasonlóan a korai nyárhoz), ez azonban nem rontja a minőségi választékihozatal arányát; a kéreg meglehetősen finom, sokáig simán marad, világos a törzs nagyobb részén, ugyanakkor a törzs alsó részén már korán mélyen repedezett, durva; finom oldalágak, amelyek könnyítik az ágtiszta törzs kialakítását; kései fakadású; a tápanyagokban gazdag, mély termőrétegű, jó vízgazdálkodású talajokat kedveli, kiválóan elviseli a nagy páratartalmú klimatikus viszonyokat (de a magyarországi kísérletek tanúsága szerint kiválóan növekszik az üde, felszáraz, száraz levegőjű tiszántúli termőhelyeken is); a Poitevin-lápvidéken alig észlelhető a rovarok és a gombák kártétele, de az ültetés időszakában egyes példányok bizonyos fokú *Dothichiza*-érzékenységet mutatnak; növekedése rendkívül erőteljes évtizedeken keresztül, ezért szinte tetszés szerinti hosszú életkorral fenntartható (a korai nyárhoz hasonlóan); igen tekintélyes méreteket ér el (20–25 éves korban 2 m mellmagassági kerület, 20–22 m vastagfagamasság, átlagosan 3,6 m³ vastagfatömeg), de ehhez kellően tág növevőteret igényel; a fája kiváló minőségű, különösen hámozás céljára nagyon keresett (a faanyagnak esetenként 80%-át is hámozni lehet az újabb, fejlett fafeldolgozási technológiák bevezetésével). A Poitevin-lápvidéken a *'Blanc du Poitou'* teszi ki a nyárasok 95%-át; az 1920-as években betelepített *'Robusta'* a kedvezőtlenebb növekedési tulajdonságai és az előbbinél gyengébb faminősége miatt, az 1950-es években behozott *'I-214'* nyár pedig a nagy nyelési igénye és lényegesen gyengébb faminősége miatt, ma már ismét csaknem teljesen kiszorult e jellegzetesen nyáras területről.

A Poitevin-lápvidéken a nyárák nagyjából fasorokban helyezkednek el; itt 50 db fával számolnak hektáronként, amelynek az évi produkciója 6,5 m³/ha vastagfa (állományoszerű nyárasokban 15–16 m³). A vidék összes évi nyárfahozama mintegy 80 ezer m³, amelyből kb. 45 ezer m³-t a helyi fafeldolgozó ipár használ fel.

(Ref.: dr. Tóth B.)